

Posudek oponenta disertační práce

Jméno doktoranda: PhDr. Ing. Vlastislav Bříza

Téma a rozsah práce: Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení (334 s.)

Datum odevzdání práce: leden 2010

1. Aktuálnost (novost) tématu:

Předložená disertační práce se zabývá tématem, které sice není zcela nové, ale patří mezi stále aktuální. Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení se řadí mezi oblasti, kde navíc dochází stále k vývoji, který je třeba sledovat a analyzovat. Autor předložil velkoryse pojatou studii, ve které především shrnul dosavadní poznatky o kontrole zbrojení a odzbrojení částečně je obohatil o nové poznatky.

2. Náročnost tématu:

Z výše uvedeného vyplývá, že jde o relativně náročné téma, které vyžadovalo prostudovat rozsáhlé primární zdroje, především smluvní a další dokumenty vztahující se k regulaci zbrojení a odzbrojení, jakož i sekundární literaturu. Autor pracoval s poměrně bohatou knižní i časopiseckou literaturou převážně v anglickém jazyce. S výjimkou prací J. Ondřeje a O. Rojčička bohužel téměř nepracoval s českou literaturou (např. J. Mrázek, M. Tůma), nebo literaturou v jiných jazycích. Práce je na standard disertačních prací dosti (možná až příliš) rozsáhlá (308 s. vlastního textu + rozsáhlé přílohy, včetně seznamu použité literatury). Disertace také obsahuje poměrně obsáhlý anglický abstrakt. Z hlediska rozsahu je tudíž spis přijatelný jako disertační práce.

3. Hodnocení práce:

Lze konstatovat, že doktorand v zásadě splnil cíle, které si vytyčil v úvodu práce, tj. historickou, mezinárodněprávní a mezinárodně-politickou analýzu dohod v rámci jednotlivých zmiňovaných aspektů širšího pojetí kontroly jaderného zbrojení a jaderného odzbrojení, analýzu role OSN a dalších mezinárodních organizací a analýzu systémů kontroly a dodržování dohod ve výše zmíněných oblastech kontroly jaderného zbrojení a jaderného odzbrojení. (s. 8) A také hodnocení úspěšnosti dosavadních snah o jaderné odzbrojení. Z hlediska prvního cíle oponent poněkud postrádal skutečnou mezinárodněprávní analýzu zmiňovaných dohod, za kterou nepovažuje toliko popis jejich obsahu a kontrolních mechanismů. To by byl u disertační práce z mezinárodního práva vážný nedostatek. Ovšem u

doktoranda, který není absolventem právnické fakulty a obhájuje práci v oboru mezinárodních vztahů, tento aspekt není příliš závažný; navíc je vynahrazen analýzou v jiných oblastech.

Práce je logicky rozdělena do tří velkých meritorních částí a části D., která obsahuje přílohy. Úvodní část obsahuje vymezení cílů disertační práce, zdůvodnění obsahu, vymezení hlavních pojmů v oblasti jaderného zbrojení a jaderného odzbrojení, stručný popis historie snah o omezení jaderného zbrojení a o odzbrojení, jakož i přehled literatury a dosavadního stavu bádání.

V hlavní části B. autor postupně zkoumá úlohu OSN a dalších mezinárodních organizací v procesu úpravy a regulace jaderného zbrojení a odzbrojení, zákaz zkoušek jaderných zbraní, nešíření jaderných zbraní, vytváření zón bez jaderných zbraní, omezování a snižování počtu jaderných zbraní a konečně systémy kontroly dodržování dohod.

Závěrečná část C. přináší především obsáhlé shrnutí hlavních závěrů a jejich implikace. Autor dále naznačuje otevřené otázky a oblasti možného dalšího bádání.

Třebaže se autor hlásí k teorii realismu, podle níž neexistuje žádná autorita nadřazená jednotlivým státům, které mají „pouze jedinou možnost, jak chránit svoje zájmy, a sice prostřednictvím síly vlastní a síly svých spojenců“, což pak vede ke konstatování, že „zbrojení je důsledkem, nikoli příčinou politického napětí“ a že „odzbrojení může nastat pouze v důsledku politického uvolnění“ (s. 36), později věnuje velkou pozornost úloze OSN, MAAE a dalších mezinárodních organizací. Jeho přístup, jak se zdá, není čistě realistický, v řadě pasáží má blízko spíše k institucionalismu. V závěrech disertační práce ovšem nakonec převážil realistický základ, přiklání se k výraznému omezení jaderných arzenálů, zatímco úplné odzbrojení vidí jako utopické. Vzhledem k povaze jaderných zbraní a významu odstrašení lze podle mého názoru nakonec tento realistický závěr podpořit.

Po formální stránce je třeba ocenit, že práce je napsaná velmi pečlivě, přehledně i vcelku čtivě, odborným jazykem a téměř bez překlepů či jazykových chyb.

4. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Ke každé práci lze mít určité připomínky a otázky. Pro účely ústní obhajoby proto doporučuji, aby se autor pokusil vysvětlit, co měl na mysli v úvaze o „provizorním“ vstupu Smlouvy CTBT v platnost (s. 103). Vídeňská úmluva o smluvním právu (1969) zná totiž pouze závazek nemařit předmět a účel smlouvy před jejím vstupem v platnost (čl. 18), nebo předběžné provádění smlouvy (čl. 25). V souvislosti s jinak odůvodněným tvrzením o tom, že největší slabinou současného verifikačního systému je fáze následující po potvrzení porušení závazků (s. 269), by měl doktorand vysvětlit, jaké jsou možné právní následky porušení

smluvních závazků v oblasti odzbrojení. Existují také určité důsledky v rovině práva mezinárodních smluv? Dělení prostředků na nápravné a donucovací by si rovněž zasloužilo objasnění. Jaký je jejich vztah k mezinárodněprávním institutům odpovědnosti a přímého donucení? V jakých případech by mohlo donucení zahrnovat použití síly bez souhlasu Rady bezpečnosti? V souvislosti s novými hrozbami proliferační jaderných zbraní by autor měl blíže pohovořit o možných opatřeních vůči nestátním aktérům.

5. Doporučení:

Přes některé připomínky a otázky jsem toho názoru, že posuzovaná práce svým obsahem splňuje požadavky kladené na doktorské disertační práce. Proto doporučuji, aby byla práce připuštěna k obhajobě a v případě jejího úspěšného průběhu byl uchazeči udělen akademický titul „doktor“ (PhD.).

V Praze dne 9.2.2010